

שלימות. תורם כדעת בעל הבית — לפי מה שהוא מכיר בעל הצניע, אם עינו יפה או עינו רעה. עין יפה — אחד מארבעים, עין רעה — אחד מששים. שהתורה לא נאמר זה שיעור מפורש, אלא "ראשית דגןך" (דברים יט) ואפילו כל שהוא.

תוספות

אי נמי יש לומר: דדייק מדלא קתני במתניתין "האיש מקדש את בתו" סתם, כדתנן (כתובות מו, ב): האב זכאי בבתו בקדושה, ולא מפרש נערה כי הכא. משמע דהכא דמפרש נערה — הוי דוקא, ולא קטנה.

אסור לאדם שקדש את בתו כשהיא קטנה — ואף על גב דאמר לעיל דאסורא ליכא, משום דטב למיתב טן דו — הני מילי בגדולה, שהיא מתקדשת על ידי עצמה, דכיון שנתרצית — ליכא למיחש שמא תחזור. אבל קטנה שמתקדשת על ידי

אביה — איכא למיחש, שמא אם היתה גדולה לא היתה מתרצית. ועכשיו שאנו נוהגים לקדש בנותינו אפילו קטנות — היינו משום שבכל יום ויום הגלות מתגבר עלינו, ואם יש סיפק ביד אדם עכשיו לתת לבתו נדוניא — שמא לאחר זמן לא יהיה סיפק בידו, ותשב בתו עוונה לעולם.

ושלח ושלחה מלמד שהשליח עושה שליח — פירש הקונטרס: דתרי "ושלחה" כתיב בפרשה. ואם תאמר: הא איצטריך חד "ושלחה" למדרש דקטנה ושוטה אינה יכולה להתגרש, דהכי משמע: "ושלחה" — מי שמשלחה ואינה חוזרת, פרט לזו שמשלחה והיא חוזרת: ויש לומר: ד"ושלחה" בתרא יש שתי דרשות: דמצוי למימר "ינתן בידה" ולשתוק, מדכתב "ושלח" — שמע מינה לדרשא. ומה"א ד"ושלחה" נפקא דרשא אחרת. ורבינו חננאל פירש: דמי"ושלחה" אחרון דריש כולו. ודריש: "ושלח", דהוה מצוי למימר "ינתן בידה". וכן וי"ו ד"ושלחה", וכן ה"א ד"ושלחה". ואיך "ושלחה" איצטריך להך דרשא דמשלחה ואינה חוזרת.

וזה לשון רבינו חננאל: דתניא "שלח" — מלמד שעושה שליח. פירוש: "ושלחה מביתו" אחרון, הוה ליה למיכתב "ינתן בידה" ולמה כתב "שלח" — לומר שעושה שליח. הוסיף ה"א דכתיב "שלחה" — מלמד שהיא עושה שליח. "ושלחה" הוסיף וא"י עוד — מלמד שהשליח עושה שליח. **תורם** כדעת בעל הבית — פירוש: לפי מה שמכיר בעל הבית, עינו יפה או עינו רעה. ויש בתרומה שלש מדות, לפי שלא נאמר בה שיעור מפורש, אלא "ראשית דגןך" דמשמע כל שהוא. ובירושלמי מפרש להו: אמר רבי לוי: בינונית — אחד מן החמשים, ונפקא ליה מתרומת מכס, דכתיב (במדבר לא) "וממחצית בני ישראל תקח אחד אחוז מן החמשים" כל מה שאתה אוזו — אחוז אחד מחמשים, וכמו שמצינו תרומת מכס אחד מחמשים — אף כל תרומה תורם אחד מחמשים, וזו מדה בינונית. ועין רעה — אחד מששים, ונפקא ליה מקרא דכתיב (יחזקאל מה) "ששית האיפה מחומר החטים וששיתם האיפה מחומר שעורים". וחומר הוא שלשים סאין, ואיפה שלש סאין, נמצא ששית האיפה עולה חצי סאה, וכשתורם ששית האיפה מחומר נמצא דהיינו אחד מששים, והיינו עין רעה. ועין יפה — אחד מארבעים נפקא ליה נמי מהאי קרא דכתיב "ששית האיפה", וכתב נמי בהאי קרא "וששיתם". כלומר: "וששיתם" קאי אחומר חטים וחומר שעורים, דבכל חד וחד איכא שתות, דהיינו סאה לשני חומרים. ותן "ששית האיפה" דכתיב בהאי קרא על "וששיתם" — נמצא דהיינו אחד מארבעים, דהויה סאה וחצי לששים סאין, דהיינו חומר חטים וחומר שעורים.

עיונים

ושלח מלמד וכו' בפירוש מדרש הלכה זה יש שתי שיטות עיקריות. לדעת רש"י כיון שכתוב בפרשה פעמים "ושלחה", וכיון שהיה יכול לומר "וגרשה" למדים מלשונות אלה דין שליחות. והרשב"א המחויק בפירוש רש"י מסביר את דבריו (שלא כדברי התוס') שמלשונות "ושלח" למדים שהוא עושה שליח ושהיא עושה שליח. ומשלחה למדים שהשליח שלו עושה שליח, וכן משלחה השני השליח שלה עושה שליח (וכמבואר להלן אין זה פשוט כלל ששליח שלה עושה שליח). ואילו הרי"ח מסביר "ושלחה" אחר הוא לענינו, ומן היתור של "ושלחה" האמור פה אחרת למדים הכל, מן הה"א של "שלחה" (שקוראים אותו כאלו בלא מפי'ק) למדים שהיא עושה שליח, ומן הוא"ו של "ושלחה" למדים שהשליח עושה שליח.

שהשליח עושה שליח הרי"ד סבור כי שליח עושה שליח רק כאשר הוא שליח האיש, אבל שליח האשה אינו יכול לעשות שליח אחר. שכן שליחותה של האשה אינה אלא בגדר "מילי" (דברים) אינם יכולים להמסר לשליח. אף הירשבי"א דן בבעיה זו, שכבר דנו בה הקדמונים, ומסביר ששליח האשה יכול לעשות שליח כאשר האשה עשתה שליחות ראשונה בקנין, והיא שיטת הרי"א אלברצ'וני. או שמדובר כאשר נאנס השליח הראשון ולא יכול למלא שליחותו, שהיא נכלל בשליחות גם ענין זה שהדבר ייעשה בכל דרך, אף על ידי שליח אחר.

בקידושין מנולן מהרי"ב בירב שואל: מפני מה צריך לדון דין שליח בקידושין, הרי יש לומר שיוכל לקדשה מדין זכיה? ותירץ שמכל מקום יש הבדל בין שליחות זכיה, שבזכיה צריך הוכחה לאשר אחר כך שהוא רצח דבר, מה שאין כן בשליחות שהמעשה נגמר על ידי השליח. ועוד יש לומר שבשליח שעושה האשה אין דין זכיה, כיון שהקידושין הם חובה לה, שהרי מחמתם היא נאסרת על כל העולם. והרי"ד סבור שבכלל אין בקידושין דין זכיה, כי גם לגבי האיש יש בכך צד חוב. שהרי הוא נאסר בקרובותיה.

וְדָאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב, וְאִיתִימָא רַבִּי אֶלְעָזָר: אָסוּר לְאָדָם שְׂיַקְדֹּשׁ אֶת בְּתוּלָתוֹ כְּטַנְה, עַד שְׂתַגְדֵּל וְתֵאמַר "בְּפִלּוּנִי אֲנִי רוּצָה".
גְּ שְׂלִיחוֹת מְנָלֵן? דְּתַנְיָא: "וְשָׁלַח" — מְלַמֵּד שֶׁהוּא עוֹשֶׂה שְׁלִיחַ, "וְשָׁלַחָה" — מְלַמֵּד שֶׁהִיא עוֹשֶׂה שְׁלִיחַ, "וְשָׁלַחָה" — מְלַמֵּד שֶׁשְׁלִיחַ עוֹשֶׂה שְׁלִיחַ. — אֲשַׁפְחַן בְּגִירוּשֵׁי, בְּקִידוּשֵׁי מְנָלֵן? וְכִי תִימָא דִּילִיף מְגִירוּשֵׁי — מַה לְגִירוּשֵׁי שְׁפַן יִשְׁנָן בְּעַל פְּרָחָה! — אָמַר קְרָא "וְיִצְאָה... וְהִיתָה" — "מִקִּישׁ הַנְּיָה לִיִּצְאָה, מַה יִּצְאָה מִשְׁנֵי שְׁלִיחַ — אָף הַנְּיָה נְמִי מִשְׁנֵי שְׁלִיחַ. — וְאֶלָּא הָא דְתַנְן: הָאוֹמֵר לְשָׁלוּחוֹ "צֵא תְרוּם" — תּוֹרֵם כְּדַעַת בְּעַל הַבֵּית, וְאִם אֵינוֹ יוֹדֵעַ דְּעַת בְּעַל הַבֵּית — תּוֹרֵם בְּבִינוּנִית, אַחַד מִחֻמְשֵׁי.

אליו לרשותו על ידי שליח, אולם אין הדברים דומים ביניהם: שהרי מה לגירושין — שכן ישנן בעל כרחך, וכיון שיכול אדם לגרש את אשתו בעל כרחך שמא יפה כוחו לעשות זאת גם על ידי שליח, מה שאין כן בקידושין שהם מרצונה בלבד. ומשיבים: אמר קרא (המקרא) "ויצאה מביתו והלכה והיתה לאיש אחר" (שם ב) מקיש (משווה) הפסוק הזה הויה, קניינה של אשה לאיש, ליציאה (לגירושין): מה לצורך יציאה משהי (עושה). ממה [המגרש שליח — אף לענין הויה נמי [גם כן] משוי [קְנָנָה] שליח. ושואלים: ואלא הא דתנן [זו ששנינו במשנה]: האומר לשלוחו "צא תרום" עבורי תרומה מתבואת שדי, תורם השליח כדעת בעל הבית לפי השיעור שרוצה בעל הבית לתת. שיש הנותנים בעין יפה — אחד מארבעים, ויש בעין רעה אחד מששים. ואם אינו יודע מהי דעת בעל הבית — תורם במידה בינונית, שהיא אחד מחמשים מן היכול.

במשנה זו נאמרו דיני שליחות, שיפה כוח השליח גם לגבי קידושין. ושואלים: גופו של דין השליחות מנולן [מניין לנו]? ומשיבים: דתניא [ששויה ברייתא]: נאמר בתורה בדין גירושין אשה "ושלחה מביתו" (דברים כד, א) ומתוך שלא נקט בלשון גירושין אלא בלשון "ושלח" — הרי זה מלמד שהיא הבעל עושה שליח, שאינו צריך לתת לה גט בעצמו. וממה שנאמר "ושלחה" — מלמד על ידי הכתיב (שאפשר לקרוא "ושלחה" ללא מפי'ק ה"א) שגם היא האשה עושה שליח לקבל את גיטה, ומפני שנאמר באותו ענין פעמיים "ושלח" ו"ושלחה" (שם ג) — מלמד שאף השליח עושה שליח. ושואלים: אשכחן [מצאנו אפוא שיש דין שליחות] בגירושין, בקידושין מנולן [מניין לנו]? וכי תימא דיליף [ואם תאמר שהוא לומד] דבר זה מגירושין שכשם שיוצאת מבעלה כך גם נכנסת

לגירושין — שכן ישנן בעל כרחך, וכיון שיכול אדם לגרש את אשתו בעל כרחך שמא יפה כוחו לעשות זאת גם על ידי שליח, מה שאין כן בקידושין שהם מרצונה בלבד. ומשיבים: אמר קרא (המקרא) "ויצאה מביתו והלכה והיתה לאיש אחר" (שם ב) מקיש (משווה) הפסוק הזה הויה, קניינה של אשה לאיש, ליציאה (לגירושין): מה לצורך יציאה משהי (עושה). ממה [המגרש שליח — אף לענין הויה נמי [גם כן] משוי [קְנָנָה] שליח. ושואלים: ואלא הא דתנן [זו ששנינו במשנה]: האומר לשלוחו "צא תרום" עבורי תרומה מתבואת שדי, תורם השליח כדעת בעל הבית לפי השיעור שרוצה בעל הבית לתת. שיש הנותנים בעין יפה — אחד מארבעים, ויש בעין רעה אחד מששים. ואם אינו יודע מהי דעת בעל הבית — תורם במידה בינונית, שהיא אחד מחמשים מן היכול.

נאמר שיעור בתורה, ולהלכה אפילו נתן כלשהו פוטר הכל. אלא שמדובר זהו הנהגת שלש מידות דבר, בעין יפה, בינונית ורעה. וראה בתוס' (י"ה תורם) מדרש שדרשו בירושלמי, שסמכו שיעורים אלה לדברי הנביא יחזקאל. אבל לכל הדעות אינו אלא אסמכתא בלבד.

אורח ההלכה

אסור לקדש את בתו קטנה אף שמתור לאב לקדש את בתו כשהיא קטנה וכשהיא נערה למי שירצה — אין ראוי לעשות כן כשהיא קטנה, אלא מצות חמשים שלא יקדש אדם בתו כשהיא קטנה עד שתגדיל ותאמר לפלוני אני רוצה. כדברי רב יהודה בשן רב. (רמב"ם שם. שריע שם לו סעיף ח.)
 שהוא עושה שליח כשם שבעל יכול לכתוב גט לאשתו כך יכול הוא לומר לאחו לכתוב לו. וכן יכול לעשות שליח להוליד את הגט לאשתו. (רמב"ם שם הלכות גירושין פ"ב ה"א. שם פ"ו ה"ג. שריע שם קמ, א.)
שהיא עושה שליח יכולה אשה למנות שליח שיקבל את גיטה מיד בעלה, והוה הנקרא שליח קבלה. וכן יכולה לעשות שליח להביא לה גיטה מבעלה והוא הנקרא שליח הבאה. (רמב"ם שם פ"ו ה"א ה"ד. שריע שם קמ, ג. ושם סעיף ה.)
שהשליח עושה שליח שליח המביא גט ממקום למקום בארץ ישראל וחלה או גט עושה שליח אחר, וכן השני אם חלה משלחו ביד אחר, וביצא בזה אפילו מאה. (וכן פסקו הרי"ף והרא"ש, והוא כלשון אחרונה בטוין קט, א.) ויש אומרים שאם אמר לו סתו "הולך לך לאשתי" יכול השליח לעשות שליח אף שלא חלה, אבל אם אמר לו "הול אתה" לא ישלחו ביד אחר אלא אם כן חלה. והוא כלשון אמצעית בגמרא שם (שיט) המובאת בריף, מי"ב בשם ר"ת, ר"נ בשם הראב"ד. (רמב"ם שם פ"ו ה"ד. שריע שו קמא, לח.)
האומר לשלוחו צא ותרום וכו' האומר לשלוחו שיפריש עבורו תרומה, תורם כרע

יון כ"ב, ביימ כ"א, יושלמי דמאי פ"ו ס תרומות פ"א ה"א. צה י"ג, גטין ל"א, נ"ב, נ"ה, בכורות ו"א, ותיס צ"ב, ירושלמי ש"ס י"ב, ו"ל. ירושלמי קדושין א.

כלל ש"ס. ברכות י"ג, ו"ב, נדרים ע"ב, ב. קדושין מב"א-ב. ביימ צ"א, מנחות ז' במדבר ל' י.

גרות

נז דקייס השלם ק"א אתם בכתיי י"ש: שאני התם ק"א אתם. את השליח בכתיי יב"ט שלוחכם. יב"ט בכתיי י"ש: מה י"ש: שכן ישנה. ושוחים עמו בכתיי: אוכלים עמו וכן ר"א.

פיחת עשרה או הוסיף עשרה שנתן יותר מהכמות או פחות מהכמות - תרומתו תרומה. מגלן [מניין לנז] שאפשר למנות שליח לתרומה? וכי תימא דיליף [ואם תאמר שהוא לומד] דבר זה מגירושין - אולם אפשר להקשות על השוואה זו: מה לגירושין שנתן [נחשבות] חול לגבי תרומה, ואין ללמוד מכאן שתועיל שליחות בתרומה שיש בה קדושה? ומשיבים: אמר קרא [המקרא] בענין תרומה "כן תרימו גם אתם" (במדבר יח, כח) שהרי יכול לכתוב רק "אתם", והריכוי "גם אתם" בא לרבות את השליח, ושואלים: ונכתוב רחמנא [ותכתוב התורה] שליחות בתרומה, וניתו הנך ונגמרו מיניה [ויבואו אלה] קידושין וגירושין, ויילמדו ממנה? שגם בהם יש שליחות! ומשיבים: משום דאיכא למפרך [שיש מקום לפרוך, לשבור] את ההשוואה, ולומר: שונה תרומה שכן ישנה בה צד קולא, שאפשר להפרישה גם במחשבה, שאין צורך דווקא במעשה הפרשה ודי אם הוא חושב ומחליט בליבו על כך, ומשום כך מוכן מדוע נעשית גם על ידי שליח, מה שאין כן בקידושין וגירושין. ועוד שואלים: והא דתנן [וחה] ששנינו [במשנה]: חבורה של בני אדם שנמנו להשתתף בקרבן פסח שאבד פסחה [הבהמה שהקדישו לקרבן פסח], ואמרו לאחד מהם: צא ובקש [וחפש] ושחוט עלינו [עבורנו] את הבהמה הוה, והלך ואנן מצא את הבהמה ושחט. והן שראו בניתיים שהוא אינו מגיע לקחו [קנו] בהמה אחרת לקרבן פסח ושחטו אותה, אם שלו נשחט ראשון - הוא אוכל משלו מזה שמצא, והם שאר בני החבורה אוכלים ושוחים עמו. ומכאן למדין שהחט נעשה שליח עבורם לשחיטת הפסח. מגלן [מניין לנז] דין זה של שליחות בקדשים? וכי תימא דיליף מהנך [ואם תאמר שהוא לומד מאלו, כלומר מגירושין ומתרומה] -

יש להקשות על השוואה זו: מה להנך [לאזן] שכן ישנן, [נחשבים] לחול אצל [לגבי] קדשים! וכיצד ילמד מהם לגבי קדשים? ומשיבים: נפקא ליה [יוצא לו] הדבר מדברי ר' יהושע בן קרח. שאמר ר' יהושע בן קרח: מגין ששלוחו של אדם כמותו - שנאמר בקרבן הפסח "ושחטו אותו כל קהל כולן ישראל בין הערבים" (שמות יב, ו). ויש לשאול: וכי כל קהל כולן שוחטין? והלא אינו שוחט אלא אחד מתוך כל חבורה! אלא מכאן ששלוחו של אדם כמותו. אולם מעתה יש מקום לשאול: נכתוב רחמנא [שתכתוב התורה] דין שליחות רק בקדשים וניתי הנך ונגמרו מיניה [ויבואו אלה] קידושין גירושין ותרומה ויילמדו ממנה! ומשיבים: משום דאיכא למפרך [שיש מקום לפרוך, לשבור] השוואה זו ולומר: מה לקדשים - שכן רוב מעשיהן על ידי שליח, שרוב עבודות הקדשים נעשים על ידי הכהן שהוא שליח, ולכן אין ללמוד מהם דין שליחות לענינים אחרים. ושואלים עוד: אמנם חדא מחדא לא אתיא [אחת אחת אינה באה] כלומר אי אפשר ללמוד כל אחת מן ההלכות הללו מן ההלכה האחרת, שכפי שהוכחנו יש הבלל בין הדינים ויש צד של יחוד בכל אחד מהם. אולם תיתי חדא מתרתי [ותבוא משתים האחרות]? אם נאמר לא נכתוב רחמנא בקדשים ותיתי מהנך ותרומה, אולם אז יש לדחות ולומר מה להנך [ולאזן] שכן ישנן חול אצל קדשים ואף תרומה נחשבת כחול לגבי קדשים. ואם תאמר לא נכתוב רחמנא [שלא תכתוב התורה] שליחות בגירושין, ותיתי מהנך [ותבוא תילמד מאלה] מתרומה וקדשים, הרי אפשר לדחות: מה להנך [לאזן]

קיונים

פיחת עשרה וכו' בפירוש המדויק של ביטוי זה נחלקו הדעות, דעת רש"י "פיחת" מתייחס לחלק שמפריש, "פיחת עשרה" משמעו שנתן אחד מארבעים במקום אחד ממשיבים, וכן "הוסיף עשרה" מתפרש כן. ואילו בות' [ויהי פיות] מביא אפשרות אחרת, שהכוונה היא לכמות שהפריש, ופיחת עשרה משמעו שנתן אחד מששים. ושאלו אחרונים: מפני מה הצריך להביא פיסקה זו מהמשנה, כאשר עצם הדין שיש שליחות בתרומה מוכח מן המשפט הראשון? יש שכתב שולא קטע נוסף זה היינו סבורים שיכל לעשות שליח למעשה הפרשה, אבל קריאת שם שהיא הקדשת החלק בתרומה לא תהא אלא על ידי בעל הבית (חבר בן חיים). בפניי אומר שולא קטע זה היינו סבורים שאין הדבר מדין שליחות אלא מדין זביה, לכן הביא קטע זה להוכיח שיש כאן שליחות, שהרי התרומה מתקדשת גם אם היה הדין לחובתו של בעל הבית. שכן ישנן חול ויש לשאול: ומה היה הדין בהתרומה מקדשת, הלא יש סברה לומר להיפך שבקדשים תועיל שליחות יותר מבחולין, שהרי מצאנו דין בקדשים 'אמירה לגבוה חלה

פיחת עשרה - שפרס אחד מארבעים. תרומתו תרומה - לומר ליה אמרתי. מגלן - דשליח חוס? גם אתם - "כן תרימו גם אתם" "גם" יתירא הוה. במחשבה - נוטן עיניו כלז זה ואוכל כלז זה דכתיב (וי"ט) "ונטשני". ואמרו לאחד - מניני ספורים. צא ובקש - פסח הוה והן אוכלין עמו - שהרי שליח לשחוט, ושלחן פסול. מגלן דשלומו של חוס כמותו לשחיטת קדשים אצל קדשים - אפילו תרומה הוה אכלו. רוב מעשיהם - כל מעשה הקדשתם על ידי כהנים שהם שליחים תיתי - גרסינן.

פיחת עשרה או הוסיף עשרה תרומה - פירש בקונטרס פחת - שתרם אחד מארבעים, ופיחת אבעל הבית. ויש מפרש איפכא: דפיחת - שתרם אחד מששים וקאי פחת אתרומה. מכל מקום משום היכא דתרם השליח, ואפילו אתר הבית ואמר לו: לא היה בדעתי לקחו אפילו הכי תרומתו תרומה. דמאי שנא מדהא דאמר (בבא מציעא כ"א): האומר לשלוחו "צא ותהי והלך ותרם; אם אמר לו בעל הבית "כך אצל יפות"; אם נמצאו יפות - תרומתו תרומה, ואם לאו - תרומתו תרומה. ומוקי לה התם דשוייה בעל הבית שליח, ואפילו אין תרומתו תרומה, כיון שלא פית בהדיא שמתרצה ליפות; ויש לומר דהתם היינו טעמא לפי שאין דתתן אדם לברור היפות כדי לתרום, הבניונים. אבל הכא, דיש הרוב אדם דדרכן לתרום בעין יפה למימר ליה: להכי אמדתין, דעתך אצל דעתי למה שאמדתין מה לגירושין שכן ישנן חול - אצל מצי למימר: שכן ישנן בעל הבית כי ההיא דלעיל, דאיכא למימר קידושין יוכיחו. אבל לעיל לא מיייתי ליה אלא גבי קידושין. שכן ישנה במחשבה - ומיהו קידושין הוה אתו מתרומה ומגירושין. פרכת מה לגירושין שכן ישנן בעל כרחו - תרומה תוכיח. מה לתת שכן ישנה במחשבה - גירושין יוכיחו. ומיהו מהיקישא ד"ויצאה" ו"ותהי" לא הוה מצי מפיק, דאיצטרך לשאר דרשות. נפקא ליה מדברי יהושע בן קרח - ואם תאמר: אמאי לא יליף דשליח מהני בקדשים משחטת פרו של אהרן, מדאיצטרך לומר שבעלים, כדכתיב (ויקרא טז) "ושחט את פרו החטאת אשר לו" - דבשאר קדשים לא בעינן בעלים! ויש לומר: דהא דמעטינן מפרו של אהרן - היינו חטאת דווקא, דומיא דפרו של אהרן. והיינו טעמא משום דבחסות כתיב "ואותו" אפילו בעל כרחו. והלכך כיון דאי איתא לקמן מקריבין אהרן בעל כרחו - דין הוא שיעשה שליח. אבל שאר קרבנות, דלא מקריבין אהרן כרחו - לא הוה ידעינן שיכול לעשות שליח, אי לא דנפקא ליה מדברי יהושע בן קרח.

תילמד, הלכה אחת משתים האחרות? ודוחים: הי תיתי [איוז תבוא ותילמד] (שלא תכתוב התורה דין שליחות בקדשים ותבוא ותילמד מאלה). גירושין ותבוא ותילמד מאלה] מתרומה וקדשים, הרי אפשר לדחות: מה להנך [לאזן]

פיחת עשרה או הוסיף עשרה תרומה - פירש בקונטרס פחת - שתרם אחד מארבעים, ופיחת אבעל הבית. ויש מפרש איפכא: דפיחת - שתרם אחד מששים וקאי פחת אתרומה. מכל מקום משום היכא דתרם השליח, ואפילו אתר הבית ואמר לו: לא היה בדעתי לקחו אפילו הכי תרומתו תרומה. דמאי שנא מדהא דאמר (בבא מציעא כ"א): האומר לשלוחו "צא ותהי והלך ותרם; אם אמר לו בעל הבית "כך אצל יפות"; אם נמצאו יפות - תרומתו תרומה, ואם לאו - תרומתו תרומה. ומוקי לה התם דשוייה בעל הבית שליח, ואפילו אין תרומתו תרומה, כיון שלא פית בהדיא שמתרצה ליפות; ויש לומר דהתם היינו טעמא לפי שאין דתתן אדם לברור היפות כדי לתרום, הבניונים. אבל הכא, דיש הרוב אדם דדרכן לתרום בעין יפה למימר ליה: להכי אמדתין, דעתך אצל דעתי למה שאמדתין מה לגירושין שכן ישנן חול - אצל מצי למימר: שכן ישנן בעל הבית כי ההיא דלעיל, דאיכא למימר קידושין יוכיחו. אבל לעיל לא מיייתי ליה אלא גבי קידושין. שכן ישנה במחשבה - ומיהו קידושין הוה אתו מתרומה ומגירושין. פרכת מה לגירושין שכן ישנן בעל כרחו - תרומה תוכיח. מה לתת שכן ישנה במחשבה - גירושין יוכיחו. ומיהו מהיקישא ד"ויצאה" ו"ותהי" לא הוה מצי מפיק, דאיצטרך לשאר דרשות. נפקא ליה מדברי יהושע בן קרח - ואם תאמר: אמאי לא יליף דשליח מהני בקדשים משחטת פרו של אהרן, מדאיצטרך לומר שבעלים, כדכתיב (ויקרא טז) "ושחט את פרו החטאת אשר לו" - דבשאר קדשים לא בעינן בעלים! ויש לומר: דהא דמעטינן מפרו של אהרן - היינו חטאת דווקא, דומיא דפרו של אהרן. והיינו טעמא משום דבחסות כתיב "ואותו" אפילו בעל כרחו. והלכך כיון דאי איתא לקמן מקריבין אהרן בעל כרחו - דין הוא שיעשה שליח. אבל שאר קרבנות, דלא מקריבין אהרן כרחו - לא הוה ידעינן שיכול לעשות שליח, אי לא דנפקא ליה מדברי יהושע בן קרח.

תוספות
פיחת עשרה או הוסיף עשרה תרומה - פירש בקונטרס פחת - שתרם אחד מארבעים, ופיחת אבעל הבית. ויש מפרש איפכא: דפיחת - שתרם אחד מששים וקאי פחת אתרומה. מכל מקום משום היכא דתרם השליח, ואפילו אתר הבית ואמר לו: לא היה בדעתי לקחו אפילו הכי תרומתו תרומה. דמאי שנא מדהא דאמר (בבא מציעא כ"א): האומר לשלוחו "צא ותהי והלך ותרם; אם אמר לו בעל הבית "כך אצל יפות"; אם נמצאו יפות - תרומתו תרומה, ואם לאו - תרומתו תרומה. ומוקי לה התם דשוייה בעל הבית שליח, ואפילו אין תרומתו תרומה, כיון שלא פית בהדיא שמתרצה ליפות; ויש לומר דהתם היינו טעמא לפי שאין דתתן אדם לברור היפות כדי לתרום, הבניונים. אבל הכא, דיש הרוב אדם דדרכן לתרום בעין יפה למימר ליה: להכי אמדתין, דעתך אצל דעתי למה שאמדתין מה לגירושין שכן ישנן חול - אצל מצי למימר: שכן ישנן בעל הבית כי ההיא דלעיל, דאיכא למימר קידושין יוכיחו. אבל לעיל לא מיייתי ליה אלא גבי קידושין. שכן ישנה במחשבה - ומיהו קידושין הוה אתו מתרומה ומגירושין. פרכת מה לגירושין שכן ישנן בעל כרחו - תרומה תוכיח. מה לתת שכן ישנה במחשבה - גירושין יוכיחו. ומיהו מהיקישא ד"ויצאה" ו"ותהי" לא הוה מצי מפיק, דאיצטרך לשאר דרשות. נפקא ליה מדברי יהושע בן קרח - ואם תאמר: אמאי לא יליף דשליח מהני בקדשים משחטת פרו של אהרן, מדאיצטרך לומר שבעלים, כדכתיב (ויקרא טז) "ושחט את פרו החטאת אשר לו" - דבשאר קדשים לא בעינן בעלים! ויש לומר: דהא דמעטינן מפרו של אהרן - היינו חטאת דווקא, דומיא דפרו של אהרן. והיינו טעמא משום דבחסות כתיב "ואותו" אפילו בעל כרחו. והלכך כיון דאי איתא לקמן מקריבין אהרן בעל כרחו - דין הוא שיעשה שליח. אבל שאר קרבנות, דלא מקריבין אהרן כרחו - לא הוה ידעינן שיכול לעשות שליח, אי לא דנפקא ליה מדברי יהושע בן קרח.

שכן ישנן במחשבה — קדשים נמי אימנהו נמשכנה. (וכן נמי פסול קדשים ופיגול על ידי נמשכה הם בלתי) גמר בלבו לומר "שור זה עולה" הרי הוא עולה, כדמיני בשנועות פירק שלישי (כ"ג): "מואל שפתיך" אין לי אלא שהולך בשפמיו, גמר בלבו מנין — תלמוד לומר "כל נדיב לב עולות". ותיתי מהנך — מה

שכן ישנן במחשבה שאף בקדשים אם הקדיש במחשבתו, חל ההקדש. אלא כך יש לשאול: לא לכתוב רחמנא (שלא תכתוב התורה) דין שליחות בתרומה, ותיתי מהנך (ותילמד מאלה) מקדשים וגירושין, שאם מבחינת היותה קדש — הרי קדשים מקודשים ממנה ובכל זאת יש בהם שליחות, ואם מצד שניתלת במחשבה — אף בקדשים מחשבתה מועילה! ומשיבים: הכי נמי נכך גם

במחשבה — אף בקדשים מחשבתה מועילה! ומשיבים: הכי נמי נכך גם (כך) הוא הדבר, ואכן זהו המקרה לדין שליחות בתרומה. ושואלים: ואלא אם כן ריבוי זה שלמדנו מ"אתם" "גם אתם" למה לי? ומשיבים: מיבעי ליה [צריך אותן] לכמו שאמר ר' ינאי, שאמר ר' ינאי שלמדים מ"גם אתם" לא את עצם דין השליחות, אלא את פריש דגינה: מה אתם המסלחים בני ברית (יהודים) — אף שלוחכם צריכים להיות בני ברית, ונכרי אינו יכול להפריש תרומה בשליחות ישראל. ושואלים: הא למה לי קרא [דבר זה] למה לי פסוק? עבדו? מדברי ר' חייא בר אבא אמר ר' יוחנן פנא [יוצא, נלמד] הדבר, שאמר ר' חייא בר אבא אמר ר' יוחנן: אין העבד נעשה שליח לקבל גט לאשה מיד בעלה של אשה, לפי שאינו בתורת גיטין וקידושין. משמע שיש הלכה כללית שמי שאינו בכלל הדינים השייכים בנושא מסוים אף אינו יכול לשמש שליח לאותו דבר, וכיון שאין נכרים מצוים להפריש תרומה — ממילא אינם יכולים להיות שליחים להפרישה! ומשיבים: מכל מקום איצטרך [נצרך] לימוד זה בתרומה, ואין דין זה נלמד מדברי ר' ינאי, כי סלקא דעתך אמינא: עבד דלאו בר היתרא [יעלה על דעתך לומר: עבד שאינו בר היתר] הוא כלל, שאין בו דין גירושין כלל, אינו יכול להיות שליח בהם. אבל נכרי, הואיל ואימיה בתרומה דנפשיה [וישנו בתרומה של עצמו] שיש מעין דין תרומה גם בנכרי, דתנן [ששנינו במשנה]: הנכרי והכותי שתרמו מרצונם מתבואתם שלהם — תרומתן תרומה למרות שאינם מצוים על כך, אם כן אימא שליח נמי עביד [אמור ששליח גם כן עושה]. לכן קמשמע לן [משמע לן] הפסוק "גם אתם" שצריך השליח בתרומה להיות בן ברית ולא נכרי. ושואלים: ולדעת ר' שמעון שפטר בתרומת נכרי. דתנן [ששנינו במשנה]: תרומת נכרי מדמעת, שאם נתערבה בחולין — הרי היא אוסרת אותם כדן תרומה מעורבת ואם אכל זר את התרומה הווי בשוגג חייבין עליה תוספת חומש ור' שמעון פוטר לגמרי, מפני שהוא סבור שאין כל קדושה בתרומת הנכרי, ואם נתנה לכהן הרי היא נחשבת כמתנה בלבד. לשטתו הריבוי "אתם" "גם אתם" למה לי, והרי למדנו כבר דין שליחות מקדשים וגירושין? ומשיבים: איצטרך [צריך] דהוא ליהוי: סלקא דעתך אמינא [יעלה על דעתך לומר]: הוואיל ומר [החכם] שיש לראות בתלה "אתם" הדגשה והגבלה לומר: "אתם" תורמים ולא אריסין בחלקו של בעל הבית, "אתם" ולא שותפין, בנכסים המשותפים שלא מדעת השותף, "אתם" ולא אפוטרופוס בנכסי היתומים, "אתם" ולא התורם את שאינו שלו — אימא [אמור] כעין זה: "אתם" ולא שלוחכם נמי [גם כן]. על כן קא משמע לן [משמע לן] (משמע לן) "גם אתם" לרבות השליח. לעצם הלימוד של שליחות מקדשים ושואלים: הניחא [זה נוח] כל זה לדעת ר' יהושע בן קרחה שפרש את הכתוב "יושעו אותו כל קהל עדת ישראל..." [שמות יב, ו] כענין קרבן פסח ללמוד ממנו דין שליחות בקדשים, אלא לר' יונתן דמפיק ליה להאי קרא [שמוציא אותו, את הפסוק הזה] לדרשא אחרינא [לדרשה אחרת], מנא לן [מניין לן] דין שליחות בקדשים? ומה אמר ר' יונתן — דתניא [ששנויה ברייתא]. ר' יונתן אומר: מנין שכל ישראל כולן יוצאים ידי חובה

שפן ישנן במחשבה. אלא: לא לכתוב רחמנא בתרומה, ותיתי מהנך! — הכי נמי. — ואלא "אתם" "גם אתם" למה לי? — מיבעי ליה לכתוב רחמנא. ודאמר רבי ינאי: "גם אתם", מה אתם בני ברית — אף שלוחכם בני ברית. — הא למה לי קרא? — מדברי תניא בר אבא אמר רבי יוחנן נפקא. ודאמר רבי תניא בר אבא אמר רבי יוחנן: אין העבד נעשה שליח לקבל גט מיד בעלה של אשה — לפי שאינו בתורת גיטין וקידושין! — איצטרך, סלקא דעתך אמינא: עבד דלאו בר היתרא הוא כלל, אבל נכרי, הואיל ואימיה בתרומה דנפשיה, דתנן: "הנכרי והפוחי שתרמו — תרומתן תרומה — אימא שליח נמי עביד, קמשמע לן. — ולרבי שמעון דפטר, דתנן: "תרומת נכרי מדמעת וחיביבין עליה חומש, ורבי שמעון פוטר — אתם" למה לי? — איצטרך; סלקא דעתך אמינא: הוואיל ומר "אתם" — ולא אריסין, "אתם" — ולא שותפין, "אתם" — ולא אפוטרופוס, "אתם" — ולא התורם את שאינו שלו. אימא "אתם" ולא שלוחכם נמי, קא משמע לן. — הניחא לרבי יהושע בן קרחה, אלא לרבי יונתן, דמפיק ליה להאי קרא לדרשא אחרינא, מנא לן? דתניא, "רבי יונתן אומר: מנין שכל ישראל כולן יוצאים

מסור
ג. גטין כ
ז. גטין
ח. קדושין פ"א
ט. גטין פ"ב ה'
י. ה"י. שם
יא. (בקיצור)
יב. תרומה
יג. שם תוספת
יד. הי"ב-יד.
טו. יבמות פ"ג
טז. תרומה
יז. גטין
יח. תרומות פ"י
יט. פ"ה הי"ד ב'
כ. פסחים
כא. פסחים פ"ו
כב. שמות י"ב.
כג. מתוך
כד. הכי נמי
כה. אין הכי נמי
כז. אפוטרופוס
כח. ובדפוס: אכ
כט. דמפיק ליה
ל. שרש: מאי

של. משום כך הסבירו שפסקה אחרונה זו היא כביאור להבאים שנאמרו קודם ונתנית טעם להם, מפני מה אין אלה תורמים — משום שאין אדם תורם את שאינו שלו (תוס' טון. תהורא"ש ועוד).

אורח ההלכה
אף שלוחכם בני ברית אין הנכרי נעשה שליח לישראל לךר מן הדברים בעולם, וכן אין ישראל נעשה שליח לנכרי. (מכ"מ שם פ"ב ה"א. שם ספר זרעים הלכות תרומות פ"ד ה"א. וראה שרע"ק פסח, א.)
אין העבד נעשה שליח וכו' העבד אינו כשר להיות שליח בגטין, וכדברי ר' יוחנן (רמב"ם

לרבות תרומה. הניחא לרבי יהושע — דנפקא ליה שליחות דקדשים מ'ושטתו אומר'.

תוספות

שכן ישנן במחשבה — תרומה דכתיב (במדבר יח) "יונחשב לכם תרומתכם" וקדשים דכתיב בדברי הימים (ב, כט) "כל נדיב לב עולות".
הנכרי והכותי שתרמו תרומתן תרומה — פירש הקונטרס: לאסר לזרים. דקסבר: אין קנין לנכרי בארץ ישראל להפקיע, ומירוח הנכרי אינו פוטר מן התרומה. ובמנחות (טז, א) יליף טעמא מ"דגנך" "דגנך" תרי זימני, למעוטי דיגון נכרי, ואין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות. מדמעת — אם נלקח בחולין אוסרתה, וחיביבין עליה חומש האוכלה בשוגג. ורבי שמעון פוטר, דקסבר: אין מירוח הנכרי חייב בתרומה. וילף מ"דגנך" — ולא דיגון נכרי. ולדידיה ליכא מיעוט אחר מיעוט, דמצריך להו אצרוכי. עד כאן לשונו. וקשה לפירושו: דמשמע דפליגי ביש קנין לנכרי, ובפרק "השולח" (גיטין מז, א) פליגי בה אמוראי, ואין סברא לומר דפליגי תנאי בפלותא דאמוראי: לכן פירש רבינו יצחק: דתנא קמא סבר דאפילו יש קנין — משכחת שפיר שתבואתו חייב בתרומה, כגון שגדלה שליש בידי ישראל. ואי משום מירוח הנכרי דפוטר — יש לומר דמיייר שמרחו ישראל. ואי משום "זרעך" ולא לקוח — יש לומר דמיייר שפלקחם קודם מירוח, ואחר כך מירוחם ישראל, ופטורא דלקוח אינו אלא אחר מירוח. כן פירש רבינו תם. וקשה: דאם כן דומיא דהכי פוטר רבי שמעון ומאי טעמא? ויש לומר: דטעמא כדאמר [בזבחים] (מה, א) דאמר רבי שמעון: קדשי נכרזים אין בהם מעילה, משום דילפינן "חטא" "חטא" מתרומה, ובתרומה כתיב "בני ישראל" ולא נכרים, אלמא ממעט ליה מקרא בהדיא.

עיונים
הנכרי והכותי שתרמו וכו' רוב המפרשים האריכו כאן להסביר שבהכרח יש לומר שמשנה זו סבורה שאין קנינו של הנכרי מפקיע את עיקר חיוב התרומה. אלא יש חיוב בהפרשתה משום כך אם תרם הנכרי — הרי זו תרומה. ומחלוקת רש"י ותוס' (ד"ה הנכרי) אינה אלא בפרטי הדברים, האם בכלל אין קנינו ומעשהו של הנכרי מפקיעים את התרומה, או שמדובר כאן במקרה מיוחד שבו לא נפטרה התבואה מחובת התרומה על ידי קנין הנכרי. ולישבה זו (ובפרט לדברי התוס') ר' שמעון סבור כי היות התבואה ביד הנכרי פטרתה לגמרי מחובת התרומה. וראה ברמב"ם ובמפרשיו. ומדבריהם משמע שאף לדעת חכמים אין כאן תרומה ממש אלא תקנה מדברי סופרים בלבד.
אתם ולא שותפין וכבר הקשו בירושלמי שיש סתירה בין הלכה זו ובין המשנה בתרומות